

Funktionshindersperspektiv och tillgänglighet inom Nordiska ministerrådets verksamhet

- Uppföljning av förbättrande åtgärder 2017 och rekommendationer för framtiden

**Nordens
välfärdscenter**

Utgiven av Nordens välfärdscenter www.nordicwelfare.org © augusti 2017

Ingår i projektet "Integrering av funktionshindersperspektiv och förbättrad tillgänglighet i Nordiska ministerrådets verksamhet"

Författare: Maria Montefusco, tel +46 (0)761 99 28 07,
maria.montefusco@nordicwelfare.org

Ansvarig utgivare: Ewa Persson Göransson

Grafisk design: Idermark och Lagerwall Reklam AB

Tryck: TB Screen AB

ISBN: 978-91-88213-09-9

Upplaga: 200

Rapporten kan laddas ner på www.nordicwelfare.org/publikationer

Innehåll:

Funktionshindersperspektiv och tillgänglighet i Nordiska ministerrådets verksamhet	4
Det officiella nordiska samarbetets organisation	7
Metod för förändring och urval av förbättrande åtgärder.....	8
Förbättrande åtgärder 2016-2017	9
Personalpolitik och arbetsmiljö	9
Möten och konferenser	9
Kommunikation	10
Medvetandegörande om funktionshindersperspektiv i olika politikområden	10
Så har Nordiska ministerrådets verksamhet påverkats 2015-17	11
<i>Interna förändringar i verksamheten</i>	11
Arbetsmiljö och personalpolitik	11
Möten och konferenser	13
Kommunikation	14
<i>Funktionshindersperspektiv inom fler politikområden</i>	15
Nordisk samarbetspolitik.....	17
Nordiska ministerrådet för social- och hälsopolitik	18
Nordiska ministerrådet för jämställdhet.....	19
Nordiska ministerrådet för arbetsliv	20
Nordiska ministerrådet för utbildning och forskning.....	21
Nordiska ministerrådet för kultur	22
Nordiska ministerrådet för näringslivs-, energi- och regionalpolitik.....	23
Integrering av tvärgående perspektiv i nordiska ministerrådets verksamhet	24
Mer om nordiska ministerrådets integrering av tvärgående perspektiv	25
Så går vi vidare.....	27

Funktionshindersperspektiv och tillgänglighet i Nordiska ministerrådets verksamhet

Alla nordbor ska på lika villkor kunna ta del av det officiella nordiska samarbetet och den politik som samarbetet genererar. Detta gäller oavsett individernas funktionsförmåga och handlar om demokratiska rättigheter likväl som delaktighet som dimension av social och ekonomisk hållbarhet.

Nordiska ministerrådet vill vara ett gott exempel i fråga om jämlikhet, jämställdhet och tillgänglighet. Genom projektet *Integrering av funktionshindersperspektiv och förbättrad tillgänglighet i Nordiska ministerrådets verksamhet* ska den mer universellt utformade verksamheten fungera bättre för alla.

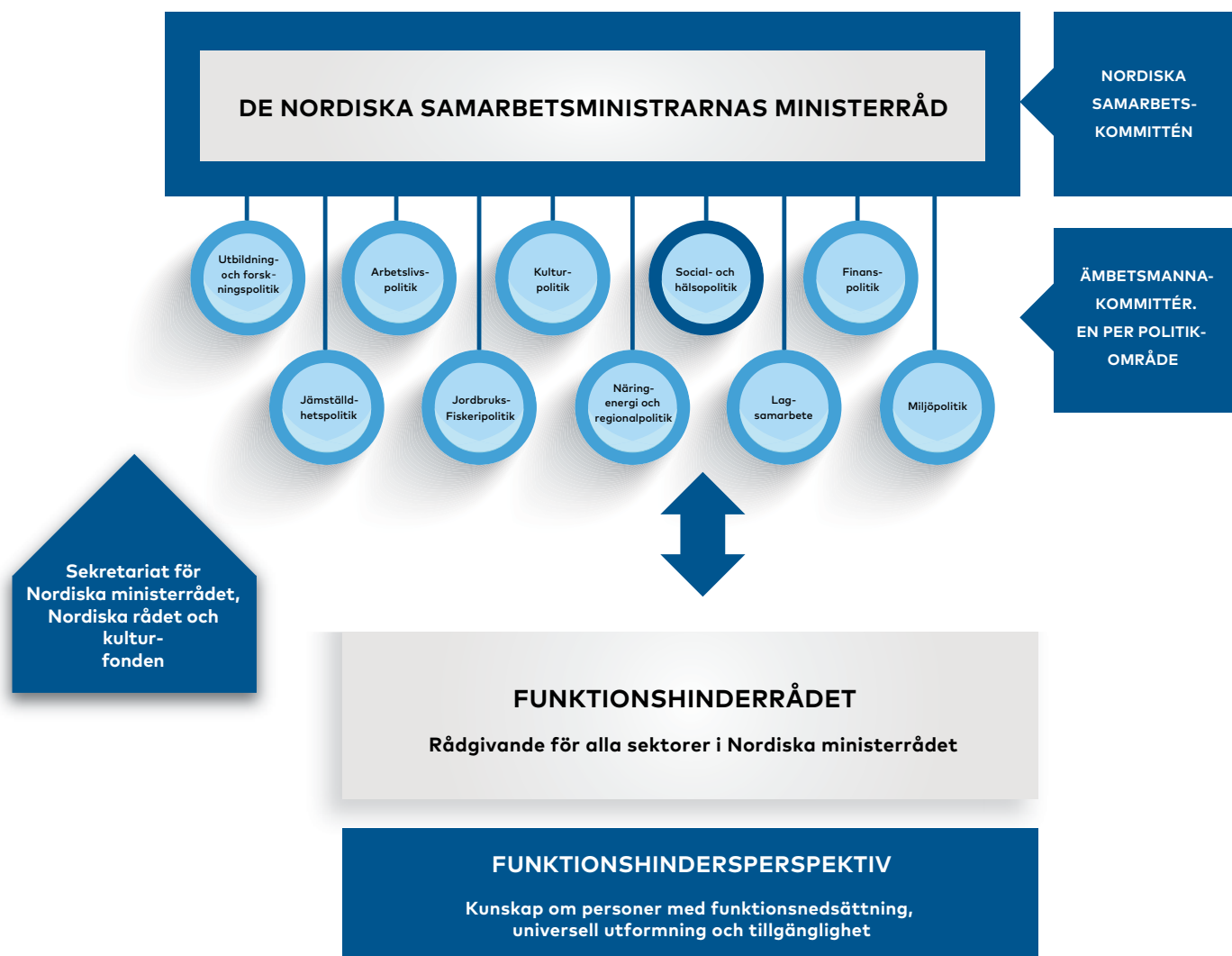
Detta projekt ska bidra till bättre förutsättningar för ett tillgängligt Norden och syftar till en ökad medvetenhet om funktionshindersfrågor i samband med utveckling och utformning av nordisk politik som ska främja delaktighet för hela befolkningen.

Projektet är en aktivitet inom Nordiska ministerrådets handlingsplan för nordiskt samarbete om funktionshinder som pågår under perioden 2015-17. Handlingsplanen har tre fokusområden: Mänskliga rättigheter, Mångfald och Fri rörlighet. Detta projekt finns under området Mångfald. Projektet finansieras med medel från ministerrådets strategi för hållbar utveckling *Ett gott liv i ett hållbart Norden*. Koordinator för projektet är sekretariatet för Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder vid Nordens välfärdscenter.

Projektet har kopplats ihop med ministerrådets integrering av andra hållbarhetsperspektiv, bland annat jämställdhet mellan kvinnor och män.

Nationella experter från hela Norden har utsetts för att bistå med expertis om universell utformning och tillgänglighet. Expertgruppen har bidragit med råd och övervakning av implementeringen av de förbättrande åtgärderna i detta projekt.

DET OFFICIELLA NORDISKA SAMARBETETS ORGANISATION

NORDISKA MINISTERRÅDET är de nordiska regeringarnas officiella samarbetsorgan. De nordiska samarbetsministrarna koordinerar det övergripande arbetet. Det finns ministerråd för tio olika politikområden.

NORDISKA RÅDET är de nordiska parlamentens officiella samarbetsorgan. I rådets presidium, utskott samt val- och kontrollkommitté ingår totalt 87 parlamentariker.

NORDENS VÄLFÄRDSCENTER är en institution under Nordiska ministerrådet för social- och hälsopolitik. Institutionen arbetar med aktuella välfärdsfrågor inom välfärdspolitik, funktionshinder, arbetsinkludering, alkohol- och drogfrågor samt välfärdsteknologi.

Nordens Välfärdscenter tar fram konkreta förslag till politiker, sammanställer forskningsresultat och arrangerar nordiska och internationella konferenser relaterade till dessa frågor.

RÅDET FÖR NORDISKT SAMARBETE OM FUNKTIONSHINDER är ett rådgivande organ till Nordiska ministerrådet. Sekretariatet för funktionshindersrådet är en del av Nordens välfärdscenter. Funktionshindersrådet består av 16 medlemmar från samtliga åtta nordiska länder och självstyrande områden. Hälften är utsedda av regeringarna och hälften av funktionshindersorganisationerna på nationell nivå. Rådets mandat gäller fram till december 2017.

METOD FÖR FÖRÄNDRING OCH URVAL AV FÖRBÄTTRANDE ÅTGÄRDER

Projektet som pågått sedan 2015 och avslutas i december 2017, består av en del som riktar in sig på Nordiska ministerrådet som samarbetsorgan och en annan del som handlar om samarbetet inom politikområdena.

Under 2015 utsåg en intern arbetsgrupp med företrädare från sekretariatets avdelningar, fyra strategiskt viktiga områden för att göra Nordiska ministerrådet mer funktionshindersmedvetet, universellt utformat och tillgängligt. Tre av områdena går på den egna organisationens verksamhet och ett på den politik som samarbetet genererar.

De strategiska områdena är *Personalpolitik och arbetsmiljö, Möten och konferenser, Kommunikation* samt *Medvetandegörande om funktionshindersperspektiv* i olika politikområden. Projektgruppen genomförde en nollmätning av situationen inom dessa områden vad gäller tillgänglighet och funktionshindersperspektiv. Mätningen sker i samråd med nationella experter och med representanter från Nordiska ministerrådets sekretariat samt projektledningen vid Nordens välfärdscenter.

"De strategiska områdena är Personalpolitik och arbetsmiljö, Möten och konferenser, Kommunikation samt Medvetandegörande om funktionshindersperspektiv i olika politikområden."

FÖRBÄTTRANDE ÅTGÄRDER 2016-2017

Följande förbättrande åtgärder inom de fyra strategiska områdena som ursprungligen beslutades av den interna projektgruppen 2016:

Personalpolitik och arbetsmiljö

- Genomför en informationsinsats för anställda vid personalavdelningen om vad olika funktionsnedsättningar innebär i fråga om tillgänglighetsbehov och vart man kan vända sig gällande arbetstagarers rätt till individuell anpassning.
- Undersök förutsättningarna för att skriva om likabehandlingsplanen så att den främjar likabehandling utifrån fler perspektiv än kön.
- Testa tillgängligheten i Nordiska ministerrådets, Nordiska rådets och Nordiska kulturfondens rekryteringsverktyg, exempelvis genom testverktyget som används av kommunikationsavdelningen vid test av webben.
- Be om ett kostnadsförslag för en systematisk genomgång av arbetsplatsen och åtgärdsförslag för att stärka tillgängligheten, exempelvis genom kontakt med Statens Byggeforskningsinstitut, SBi, i Danmark.
- Se över evakueringsplaner och se till att funktionshindersperspektivet beaktas.

- Byt ut trapphissen till undervåningen så att den blir användbar även för personer med tyngre rullstolar.

Möten och konferenser

- Testa ett standardutskick av en inbjudan till ett internt och ett externt möte och se om det kan utvecklas.
- Lägg till en standardfråga eller formulering avseende tillgänglighet utifrån funktionsförmåga i den mall som används vid utformning av inbjudningar.
- Informera koordinatörer om vilka sätt som bör finnas tillgängliga för att personer med funktionsnedsättning ska kunna ha kontakt med sekretariatet.
- Använd vägledande material, exempelvis checklistor, om tillgängliga möten.
- Lägg till ett baskrav på tillgänglighet i lokaler som används inom ramen för det nordiska samarbetet (rörelse, syn, hörsel även teckenspråkstolkning och lättläst material vid behov).
- Addera tillgänglighet som kriterium i upphandling av mötes- och konferensrum, restauranger och hotell som används inom verksamheten.

Kommunikation

- Fortsätt det påbörjade arbetet på området digital tillgänglighet. Det innebär att bland annat följa processen med förslag till riktlinjer för digital tillgänglighet som lämnats till ledningen.
- Utvidga kommunikationsavdelningens arbete med tillgänglighet till samtliga publikationsserier, exempelvis genom en fortsatt undersökning om huruvida E-PUB formatet kan ersätta tillgängliga PDF:er.
- Definiera framgångskriterier för tillgänglighet.
- Genomför en workshop eller för dialog om hur vi kan skapa realistiska målsättningar. Bjud in alla enheter vid kommunikationsavdelningen: TOLK, WEB och PUB.
- Verka för att alla ministerrådets portaler och digitala kanaler tar hänsyn till användaren och har god tillgänglighet. Detta gäller konkret service, till exempel att finna ett projekt, söka en anställning, läsa referat, etc.
- Starta ett projekt som säkrar att de sista 40 procenten av norden.org optimeras i förhållande till tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. En del kan göras genom att strama upp riktlinjer medan andra nödvändiga åtgärder kräver resurser till tekniska förberedelser. Kommunikationsavdelningen har estimerat en budget för denna utveckling och medel behöver prioriteras utifrån dialog med ledning.

- Genomför en workshop om fokus på normkritisk bild- och språkanalys.

Medvetandegörande om funktionshindersperspektiv i olika politikområden

- Sekretariatet för Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder formulerar förslag till projektledaren för webbportalen GRO (gro.norden.org) om hur verktyget kan kompletteras med ett funktionshindersperspektiv.
- Nordens välfärdscenter genomför en enkätundersökning bland ett urval av ministerrådens avdelningar/sekretariat för att undersöka om kunskap finns – eller projekt pågår – kring funktionshinder och situationen för personer med funktionsnedsättning.

SÅ HAR NORDISKA MINISTERRÅDETS VERKSAMHET PÅVERKATS 2015-17

På ett allmänt plan har projektet bidragit till både konkreta förändringar och stöttat uppstarten av en process som kan leda till en mer inkluderande intern struktur inom Nordiska ministerrådets administration. Projektet har också haft betydelse för en större medvetenhet om funktionshinderspersioner inom fler politikområden. För att få bättre fäste och mer konkreta förändringar bör detta strategiska arbete fortsätta under en längre period.

På följande sidor beskrivs förändringarna område för område

Interna förändringar i verksamheten

Under 2016 och 2017 har ansvariga vid ministerrådets sekretariat prioriterat och arbetat med dessa åtgärder. Den interna arbetsgruppen har upprättat en handlingsplan med ansvarsfördelning, budget och tidplan.

Rapporterna för arbetet med åtgärderna har diskuterats vid ministerrådets ledningsgruppsmöten. Brukargruppen – en särskild rådgivningsgrupp i frågor om fysisk och psykisk arbetsmiljö till Avdelningen för HR, administration och juridik (HRAJ) – har diskuterat

projektets aktiviteter och tagit initiativ för att driva på flera delar i arbetet. Avdelningskoordinatorerna och samtliga övriga koordinators vid sekretariatet har också informerats om de förändringar som projektet leder till. Samtliga anställda inom IT och kommunikationsavdelningen har involverats i arbetet.

Arbetet med de förbättrande åtgärderna har varit framgångsrikt under projektperioden. Att det även i fortsättningen finns en intern grupp vid Nordiska ministerrådets sekretariat som har ansvar för tillgänglighet, kommer att vara avgörande om man vill ha en fortsatt positiv utveckling för en inkluderande arbetsmiljö och ett modernt ledarskap som värnar om mångfald.

Arbetsmiljö och personalpolitik

Mål för området:

Nordiska ministerrådet ska som arbetsgivare föregå med gott exempel. Det ska vara möjligt att med rätt kompetens arbeta vid ministerrådets sekretariat, oavsett övrig funktionsförmåga.

Ansvarig avdelning/funktion:

Avdelningen för personalfrågor, administration och juridik (HRAJ). Till viss del IT-avdelning och vaktmästeriet.

Resultat:

HR-enheten har diskuterat frågan om vilka behov som finns av internutbildning och särskild information om tillgänglighetsanpassning av arbetsplatsen. Vissa externa kontakter har tagits i detta syfte. Detta har inte resulterat i någon informationsinsats. Medarbetarna vid HR-enheten har lång erfarenhet av HR-arbete vilket inkluderar bland annat medverkan vid tillgänglighetsanpassning av arbetsplatsen för medarbetare med funktionskillnader, såväl psykosociala som fysiska.

HR-enheten har under året arbetat med två styrande dokument. Dels revideringen av en ledarplattform, som är en beskrivning av ledarskap inom nordiska verksamheter och vad som förväntas av ledare och chefer inom det nordiska samarbetet. Denna har kompletterats med viljeinriktningen avseende mångfald och inkludering. Dels pågår arbetet med att utarbeta en medarbetarplattform, och där avses även likabehandlingsaspekten att beaktas.

När medarbetarplattformen är klar beslutas om olika perspektiv behöver omhändertas på annat sätt i andra dokument, så som likabehandlingsplan.

HR-enheten har inte erhållit några klagomål, eller önskemål om ökad tillgänglighet rörande rekryteringsverktyget som används av Nordiska ministerrådets, Nordiska rådets och Nordiska kulturfonden. Frågan bör aktualiseras och vara ett kriterium vid eventuell anskaffning av nytt rekryteringssystem.

En systematisk genomgång och åtgärdsförslag för att förbättra tillgängligheten på Nordiska ministerrådets sekretariat som arbetsplats har genomförts tillsammans med hyresvärden ATP och Byggnadsstyrelsen. Framför allt med fokus på alternativ till trappor samt den maxbelastning för golvet som finns på de övre våningsplanen i huset. En frågeställning var om maxbelastningen hindrar personer med tyngre rullstolar att befinna sig där. I dialog med hyresvärden har man kommit fram till att denna maxbelastning inte gäller tyngre elrullstolar utan när någonting ska ställas på en plats under en längre tid, till exempel en tung möbel eller maskin.

Två nya trapphissar är installerade i trapporna som från huvudentrén leder till reception och mötesrum. Hissarna är godkända av myndigheterna och kostnaden för åtgärden var 340 000 DKK.

Evakueringsplaner för huset har uppdaterats för att tydligare beakta tillgänglighetsaspekter. Brukargruppen (en intern rådgivningsgrupp för fysisk och psykisk arbetsmiljö) har diskuterat evakuering av personer som inte kan ta sig ut av egen kraft. Alla kontor är brandfria zoner när man stänger dörren. Om en person inte kan lämna byggnaden av egen kraft, och kollegor inte klarar att hjälpa personen ut utan att riskera sin egen säkerhet, ska personen lämnas i en brandfri zon och den danska brandmyndigheten informeras om i vilken rum det finns någon och som då kan få hjälp på ett riktigt sätt.

Möten och konferenser

Mål för området:

Möten som arrangeras av ministerrådet ska vara tillgängliga för deltagare i målgruppen oavsett funktionsförmåga. Detta gäller både för internt arrangerade möten, inklusive aktiviteter inom ordförandeskapsprogram, och vid beställningar av externt arrangerade möten.

Ansvarig avdelning/funktion:

Koordinatorer vid sekretariatets avdelningar.

Alla inbjudningar som går ut till ämbetsmannakommittéer och externa deltagare till möten som arrangeras av ministerrådets sekretariat via verktyget DINA, har per standard nu med frågor om behov av tillgänglighet (hörselteknisk utrustning, rullstolsanpassning, etc).

Koordinatorerna har ställt frågan till ministerrådets särskilt upphandlade resebyrå om de kan ställa krav på tillgänglighet vid bokning av lokaler för externa möten. I dagsläget kan resebyrån inte erbjuda detta men man tittar på andra alternativ till exempel att använda tjänsten godadgang.dk och .is för Danmark och Island.

Guiden Möten för alla har producerats för att hjälpa mötesarrangörer inom det nordiska samarbetet att arrangera inkluderande möten.

Guiden ingår som introduktionsmaterial och har lämnats till samtliga avdelningar på ministerrådets sekretariat samt sänts till nordiska institutioner och ett urval av samarbetsorgan.

Kommunikation

Mål för området:

Nordiska ministerrådets kommunikation ska vara tillgänglig

Ansvarig avdelning/funktion:

Avdelningen för kommunikation.

Resultat:

Den överordnade kommunikationsstrategin för Nordiska ministerrådet är i kraft till och med år 2018. När den uppdateras kommer tillgänglighetsaspekter att inkluderas i strategin. Inom området digital tillgänglighet har kommunikationsavdelningen kartlagt tillgängligheten på norden.org och sina elektroniska publikationsserier och vidtagit en rad åtgärder.

Norden.org har arbetat med att optimera design, textmängder och kontraster för att bättre leva upp till en universellt utformad webb. Det finns rekommendationer om digital tillgänglighet i offentlig verksamhet som redan används. Ministerrådet upphandlar just nu en konsult som ska bygga upp en ny webb där alla generella krav på tillgänglighet ska uppfyllas. Dessa är exempelvis standarden WCAG 2.0 och EU:s direktiv för webbtillgänglighet.

Det officiella nordiska samarbetet har en ny visuell identitet som ska implementeras med hänsyn till tillgänglighetsaspekter så som läsbarhet och färger.

I publikationsserien TemaNord ger Nordiska ministerrådet årligen ut upp emot hundra rapporter. Dessa ges alla ut i formatet PDF/UA (Universal Access), som är en ISO certifierad standard för tillgänglighet. TemaNord ges också ut i EPUB-format, som också uppfyller tillgänglighetskraven. TemaNord-serien har således varit tillgänglig för alla sedan 2016. Publikationsavdelningen föreslår, om finansiering finns, att arbetsmöten genomförs med fokus på tillgänglig kommunikation då det omfattar alla berörda aspekter. Publikationsavdelningen har också varit i kontakt med Nota (tidigare Danmarks Blindebibliotek) som skulle kunna hålla ett arbetsmöte om tillgänglighet. WHO är ett exempel på en vägvisande organisation och god inspirationskälla.

Några framgångskriterier för tillgänglighet har inte definierats. I framtiden skulle Avdelningen för kommunikation tillsammans med Nordens välfärdscenters expertkontakter kunna formulera ett par punkter för tillgänglighet som kan användas av de tre enheterna Tolck, Webb och Publikation. Tillgänglighetsaspekter ska in-

kluderas i den nya kommunikationsstrategin. Kommunikatörer från Nordiska ministerrådets sekretariat och institutioner berörde temat under ett arbetsseminarium den 20 maj 2016 i Mariehamn.

På temat normkritisk bild- och textanalys deltog kommunikatörer från sekretariatet och majoriteten av institutioner och samarbetsorgan till ett arbetsmöte den 20 maj 2016. Programmet utvecklades i samråd med Nordens Välfärdscenter och sakkunniga på området. Ministerrådet ska också få en ny bildbank där man tagit höjd för mångfald. Man vill ha en dialog med Nordens välfärdscenter om hur bilderna på människor bättre kan spegla hela befolkningen utifrån mångfaldsperspektiv som även inkluderar funktionshinder.

Funktionshindersperspektiv inom fler politikområden

Mål för området:

Projektet ska bidra till ökad medvetenhet om funktionshindersfrågor i utvecklingen och utformningen av nordisk politik. Därmed ska delaktighet främjas för hela befolkningen. Projektet kopplas ihop med integrering av andra hållbarhetsperspektiv och med integreringen av jämställdhet mellan kvinnor och män.

Ansvarig avdelning/funktion:

Nordiska ministerrådet, Nordens välfärdscenter och Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder har ett gemensamt ansvar.

Resultat:

Nordens välfärdscenter har i dialog med rådgivare vid Nordiska ministerrådets sekretariat gjort enklare inventeringar av funktionshindersperspektiv inom ett strategiskt urval av politikområden. Det strategiska urvalet innefattar Nordiska ministerråden för: samarbetspolitik (MR-SAM), social- och hälsopolitik (MR-S), arbetsmarknadspolitik (MR-A), utbildnings- och forskningspolitik (MR-U), kulturpolitik (MR-K), jämställdhetspolitik (MR-JÄM) samt näringspolitik (MR-NER). Samtliga dessa har finansierats andras eller egna initiativ och aktiviteter som kan anses bidra till förbättrad tillgänglighet och inkludering av personer med funktionsnedsättning i samhällets alla områden.

Det har inte funnits några särskilda åtgärder eller målsättningar för utveckling inom politikområdena inom detta projekt på samma sätt som för den interna verksamheten. Enligt målsättningen har arbetet fokuserats på att göra enklare inventeringar i dialog med ministerrådets rådgivare.

Parallellt med projektet har ledningsgruppen för Nordiska ministerrådets sekretariat beslutat att alla sektorer ska upprätta en dialog med Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder om vilka teman som bör vara nordiska samarbetsområden inom sektorn i fortsättningen. Därmed har inventeringsprocessen inom detta projekt från slutet av 2016 och under 2017 sammanfallit med en mer systematisk dialog mellan funktionshindersrådet och politikområdena.

Medlemmarna i Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder deltog i mars 2016 i en workshop med målsättningen att identifiera samarbetsområden i ministerrådets olika politikområden. I april deltog rådgivare från ministerrådets sekretariat i ett informationsmöte om projektet. Under april kontaktades rådgivarna till samarbetsministrarna och till ministerråden för social- och hälsopolitik, jämställdhet, arbetsliv, utbildning och forskning, kultur samt näringslivs-, energi- och regionalpolitik. Dessa gav då en uppdatering om arbetet med relevans för funktionshindersintegrering.

Under hösten 2016 inleddes en dialog mellan funktionshindersrådet och ett flertal politikområden. Den bestod i att generiska sakframställningar om funktionshindersrådet och vikten av sektorsansvar. Sakframställningarna har också en sektorsspecifik del där funktionshindersrådet föreslagit samarbetsområden och där även rekommendationer från pågående projektverksamhet eller nya rapporter finns listade.

Denna process har presenterats vid minister-rådssekretariatets alla avdelningar och dialog pågår med ämbetsmannakommittéerna för MR-K, MR-JÄM, MR-A, MR-S, MR-U och MR-NER. Kontakt har också tagits med MR-LAG, MR-FINANS. Funktionshindersrådet har haft uppdrag från verksamheter som sorterar under MR-SAM, och ämbetsmannakommittén (Nordiska samarbetskommittén, NSK) kommer att kontaktas under hösten 2017.

Genom funktionshindersrådets arbete har dialog även upprättats med ministerrådet för finansiellt samarbete (MR-FINANS) och lag-samarbetet (MR-LAG). Dialog har ännu inte upprättats med miljöområdet (MR-MILJÖ) och ministerråden för fiskeri och havsbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS). Rådgivare för flera sektorer har involverats i arbetet med att öka medvetenheten om funktionshindersperspektiv och tillgänglighet. Genom funktionshindersrådets arbete har dialog upprättats med ministerråd för finansiellt samarbete.

På följande sidor presenteras de aktiviteter som kan bidra till ett integrerat funktionshindersperspektiv och tillgänglighet i respektive politikområde.

Nordisk samarbetspolitik

MR-SAM inklusive nordiska samarbetskommittén, NSK

- Samarbetsministrarnas expertgrupp för hållbar utveckling godkände 2014 finansiering av projekten Integrering av funktionshindersperspektiv i Nordiska ministerrådets verksamhet, Könsrelaterat våld och funktionshinder samt Nordiskt samarbete om universell utformning och tillgänglighet.
- Funktionshindersrådet har involverats i utvecklingen av ett eventuellt nytt nordiskt samarbetsprogram för implementering av FN:s Agenda 2030 för hållbar utveckling.
- Gränshinderrådet har ett aktivt samarbete med Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder, under projektiden framför allt genom att arrangera seminarier om förbättrade förutsättningar för mobilitet över landsgränser för personer med funktionsnedsättning. Under det norska ordförandeskapet 2017 har ett flertal gränshinder som specifikt rör denna målgrupp prioriterats.
- Funktionshindersrådet har haft löpande kontakt med informationstjänsten Hallå Norden. Funktionshindersfrågor har diskuterats ett flertal gånger vid Hallå Nordens planeringsmöten för samtliga nationella kontor.
- Sekretariaten för Nordiska barn- och ungdomskommittén, NORDBUK, och Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder har inlett en dialog.
- NORDBUK bidrog med en talare till Nordens välfärdscenters konferens om barn och unga med funktionsnedsättning 2016.
- Generalsekreterare Dagfinn Høybråten har vid flera tillfällen medverkat vid aktiviteter arrangerade av Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder och i projektverksamheten inom ministerrådets handlingsplan.

Nordiska ministerrådet för social- och hälsopolitik

MR-S, inklusive ämbetsmannakommittén, ÄK-S

- Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder och handlingsplanen finns inom MR-S ansvarsområde. Nordens välfärdscenter är en central aktör för kunskapsutveckling och skapar medvetande om situationen för personer med funktionsnedsättning.
- Projekt om diskriminering och könsrelaterat våld och funktionshinder (tillsammans med MR-JÄM).
- Projekt om nordiskt samarbete för universell utformning och tillgänglighet (tillsammans med MR-JÄM).
- Projekt om integrering av funktionshinderspersion och ökad tillgänglighet i delar av Nordiska ministerrådets verksamhet – avser detta projekt (tillsammans med MR-JÄM).
- ÄK-S har inom ramen för handlingsplanen utsett experter till ett nätverk om implementering av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.
- Funktionshinder kommer att ingå som ett strategiskt område för den pågående översyn som görs av socialområdet under 2017.

Nordiska ministerrådet för jämställdhet

MR-JÄM, inklusive ämbetsmannakommittén,
ÄK-JÄM

- Projekt om diskriminering och könsrelaterat våld och funktionshinder (tillsammans med MR-S).
- Projekt om nordiskt samarbete för universell utformning och tillgänglighet (tillsammans med MR-S).
- Projekt om integrering av funktionshindersperspektiv och ökad tillgänglighet i delar av Nordiska ministerrådets verksamhet – avser detta projekt (tillsammans med MR-S)
- Vissa projekt och andra typer av samarbeten som stöds med medel från Nordiska ministerrådets jämställdhetsfond som fokuserar på både jämställdhet och funktionshinder. Institutionen Nordisk information för kunskap om kön, NIKK, förvaltar fonden.

Nordiska ministerrådet för arbetsliv

MR-A, inklusive ämbetsmannakommittén, ÄK-A

- ÄK-A har med anledning av Handlingsplanen för nordiskt samarbete om funktionshinder utsett kontaktpersoner vid ministerierna med specialistkompetens om funktionshinder.
- I maj 2016 arrangerades ett expertseminarium om Arbetsliv och funktionshinder. Mötet var en aktivitet inom handlingsplanen och arrangerades inom det finska ordförandeskapsprogrammet för Nordiska ministerrådet 2016. Eventuellt kommer detta att leda vidare till projekt på temat.
- Temat har under 2016 inte varit föremål för specifika projekt inom de tre utskotten inom arbetslivsområdet. I arbets-

miljö- och arbetsmarknadsutskotten har frågan varit aktuell under de nationella genomgångarna som görs i samband med varje utskottsmöte. Arbetsrättsutskottet drivs till stor del av EU:s agenda och frågan har inte varit aktuell på senare tid.

- I maj 2017 arrangerades ännu ett expertseminarium om Arbetsliv och funktionshinder. Målet var att bidra till innehållet i ett nytt samarbetsprogram om det nordiska samarbetet om arbetsliv.
- Ämbetsmannakommitténs arbetsmarknadsutskott beslutade i april 2017 att bjuda in funktionshinderrådet och Nordens välfärdscenter till sitt möte i början av 2018 för att konkretisera diskussionen om prioriterade aktiviteter på området.

Nordiska ministerrådet för utbildning och forskning

MR-U, inklusive ämbetsmannakommittén, ÄK-U

- ÄK-U beviljade 2015 medel till projektet Studier, mobilitet och funktionshinder som utförs av verksamheten Universell (nationell pådrivare för universell utformning och tillgänglighet i högre utbildning) vid Norges teknisk-naturvetenskapelige universitet, NTNU. Universell har haft projektpartners i alla nordiska länder samt kontakt med Åland, Färöarna och Grönland.
- ÄK-U bad i slutet av 2016 sin policygrupp för högre utbildning att bedöma resultaten för projekten om studentmobilitet respektive forumet om högre utbildning, mänskliga rättigheter. Projekten presenterades för policygruppen i januari 2017. NVC och NMRS fick i uppgift att föreslå en kommunikationsplan för projektet om studentmobilitet. Ett flertal av aktivitetsförslagen från forumet i Mariehamn fortsätter i annan regi.
- ÄK-U har med anledning av handlingsplanen för nordiskt samarbete om funktionshinder utsett kontaktpersoner vid ministerierna med specialistkompetens om funktionshinder.
- ÄK-U har beviljat medel till ett utvecklingsforum om högre utbildning, mänskliga rättigheter och funktionshinder med syftet att föreslå nya och stärkta former för samarbete om temat. Mötet genomfördes i juni 2016 i Mariehamn på Åland. Seminariet var en aktivitet inom ministerrådets handlingsplan för funktionshindersamarbetet.

Nordiska ministerrådet för kultur

MR-K, inklusive ämbetsmannakommittén, ÄK-K

- MR-K:s arbete syftar till att nordisk kultur ska stärka hållbarheten i den nordiska gemenskapen genom att vara tillgänglig och engagerande.
- Förverkligandet av detta mål sker bland annat med hjälp av de fem institutionerna: Nordens Hus i Reykjavik, NOREY, Nordens Hus på Färöarna, NLH, Nordens Institut på Åland, NIPÅ, Nordens Institut på Grönland, NAPA, och Kulturkontakt Nord i Helsingfors, KKN. Institutionerna arbetar medvetet med inkludering i sina program och försöker genom sin arrangemangsverksamhet att tillgodose alla målgrupper. Institutionerna förbättrar även kontinuerligt sin fysiska miljö. Nordiska ministerrådet stöder institutionernas arbete för att öka tillgängligheten och agera utifrån normkritiskt tänkande. Institutionerna räknar framöver med att ha ett ökat fokus på funktionshindersfrågor som en integrerad del av sitt mångfalds-, jämställdhets- och hållbarhetsfokus. Kul-

tursamarbetet kan stärkas genom bättre fokus på ökad tillgänglighet och starkare normkritiskt tänkande, bland annat inom media och i förhållande till bidragsgivning.

- Tidigare har ett sektornätverk för funktionshindersfrågor funnits med experter från departementen med specialistkompetens om personer med funktionsnedsättning. ÄK-K har tidigare arbetat med temat Kultur för alla.
- Vid ÄK-K:s möte i februari 2017 beslöt kommittén att bjuda in en representant från Funktionshinderrådet till ett ÄK-K möte. Därtill har sekretariatet fått i uppdrag att diskutera tillgänglighet och normkritik med institutioner och samsarbetsorgan som arbetar med beviljningar. Det betyder i praktiken alla hus och institut samt Nordiska kulturfonden och Nordisk film- och TV fond. Det blir alltså inte ett separat fokus på funktionshinder, utan ett bredare normkritiskt grepp till t.ex. bedömning av kvalitet inom konst och kultur.

**Nordiska ministerrådet för näringslivs-,
energi- och regionalpolitik**

MR-NER, inklusive ämbetsmannakommittén,
ÄK-NER

- Institutionen Nordic Innovation har flera projekt kring hur innovation kan användas för att skapa ett samhälle där så många som möjligt är delaktiga och kan leva ett självständigt liv, exempelvis projekten Nordic Built Cities och Independent Living Challenge.
- Nordic Innovation har presenterat projektet för Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder.
- Under 2016 och 17 har institutionen NORA finansierat ett projekt om tillgänglig turism i västnorden. Island, Grönland och Färöarna har deltagit i projektet.

Integrering av tvärgående perspektiv i nordiska ministerrådets verksamhet

Personer inom ministerrådet med ansvar för integrering av perspektiv som jämställdhet, barn- och ungdom, hållbar utveckling och gränshinder, har deltagit i dialogen under projektets gång. Resultatet är bland annat ett tydligare integrerat jämställdhetsperspektiv i funktionshindersverksamheten och att de som arbetar med barn- och ungdomsfrågor beaktar funktionshinder i högre utsträckning. Arbetet bör utvecklas till att bli mer systematiskt.

Vad gäller hållbarhetsagendan överlämnades ett förslag med tillägg och omformuleringar till webbportalen GRO 2015. I förslaget nämns också behovet av att gå igenom och förbättra utformningen av GRO så att den blir mer universellt utformad och därmed tillgänglig för

bland annat personer med nedsatt syn. Webbportalens innehåll har redigerats i enlighet med förslaget. Vad gäller tillgänglighet saknas fortfarande resurser men det kan bli relevant i framtiden.

Under 2016 och 17 har funktionshindersrådet med hjälp av Nordens välfärdscenter bidragit med ett funktionshindersperspektiv och formuleringar om universell formning i Nordiska ministerrådets arbete med FN:s mål för hållbar utveckling.

Angående kontakten med verksamhet som handlar om integrering av andra tvärgående perspektiv har denna också ökat och systematiserats. Särskilt vad gäller funktionshindersperspektiv inom arbetet med hållbar utveckling.

GLOBALA MÅLEN FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

17 MÅL SOM SKA FÖRÄNDRA VÄRLDEN

Mer om nordiska ministerrådets integrering av tvärgående perspektiv

Det pågår flera integrationsprocesser av tvärgående perspektiv i Nordiska ministerrådets verksamhet. Processerna sker parallellt i det praktiska arbetet vid sekretariatet och i de tio politikområdena samt genom särskilda kommittéer och andra samarbetsformer. Olika metoder och verktyg gör att processerna skiljer sig något från varandra. Nedan beskrivs dessa perspektiv och metoder kortfattat.

Jämställdhetsintegrering sker genom en process som drivs i enlighet med en särskild strategi av Nordiska ministerrådet för jämställdhet. Uppföljning sker bland annat genom en årlig enkät.

Barnrätts- och ungdomsperspektivet integreras genom en särskild strategi. Nordens barn- och ungdomskommitté NORDBUK är en kommitté under de nordiska samarbetsministrarna. Den har som uppgift att stärka barns och ungas ställning i Norden. Kommittén fördelar medel samt arrangerar konferenser och andra aktiviteter.

Det nordiska gränshindersamarbetet är organiserat i ett gränshinderråd samt i informationstjänster och arbete inom sektorerna. Gränshinder inom den sociala sektorn ska exempelvis arbetas bort genom insatser inom sektorn. Många gränshinder drabbar särskilt personer med funktionsnedsättning och personer med nedsatt arbetsförmåga. Gränshindersamarbetet är organiserat under samarbetsministrarna.

Hållbarhetsperspektivet ska bland annat integreras genom hållbarhetsportalen GRO. En expertgrupp fördelar projektmedel och följer ut-

vecklingen i Norden. Hållbarhetsportalen GRO är en idé- och inspirationsportal där personer inom det nordiska samarbetet kan få råd och praktisk vägledning i att integrera hållbarhetsperspektivet. Tack vare verktyget får man konkreta förslag på hur olika perspektiv kan integreras. Dessa perspektiv är jämställdhet, barn- och ungdom, miljö och genom detta projekt nu även funktionshinder. GRO ger tips om såväl utformning av miljöer som tillvägagångssätt för att ta hänsyn till personer med funktionsnedsättning och deras behov i samband med planering och genomförande av projekt, program, strategier etc.

Funktionshindersperspektivet integreras genom detta projekt fram till 2017.

Universell utformning och inkludering av personer med funktionsnedsättning omnämns explicit i strategerna Nordiskt samarbete på social- och sundhedsområdet och hållbarhetsstrategin Ett gott liv i ett hållbart Norden.

Handlingsplanen för nordiskt samarbete om funktionshinder fastställdes av Ministerrådet för social- och hälsopolitik 2014, efter förankring i andra berörda ministerråd. Aktivitetsförslag från handlingsplanen har förankrats i ministerråden för jämställdhet, arbetsliv samt utbildning och forskning.

Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder är förankrat i Nordiska ministerrådet för social- och hälsopolitik och är en resurs för samtliga politikområden. Verksamheten har funnits sedan 2013 men är ännu inte tillräckligt känd för alla sektorer.

De olika perspektiven och deras integrering berör varandra på olika sätt.

Så går vi vidare

Pådrivarfunktionen i projektet har visat sig vara viktig. Engagemanget inom verksamheten är avgörande men också ansvariga vid avdelningar och för politikområden blir påmind och får stöd i att integrera funktionshindersperspektiv. Stöd behövs både vad gäller kunskap om tillgänglighet (praktiskt/tekniskt/attitydmässigt) och kunskap i exempelvis arbetet inom politikområdena.

Nordens välfärdscenter har utifrån dialog med projektgruppens medlemmar och funktionshindersrådets arbetsutskott sammanställt följande förslag:

- ge ett uppdrag till Rådet för nordiskt samarbete att fortsätta göra årliga strategiska uppföljningar av Nordiska ministerrådets verksamhet. Institutioner och samarbetsorgan bör också inkluderas. Uppföljningarna bör efterföljas av en tydligare budgetdiskussion och beslutsprocess.
- befästa den systematiska, mer kontinuerliga dialog som funktionshindersrådet har startat med sektorer/politikområden
- vad gäller förslag till samarbetsteman och funktionshindersperspektiv i strategier, program och andra initiativ. Detta bör skrivas in i ett eventuellt fortsättningsmandat för rådet vars mandattid löper ut 31 december 2017.
- uppmuntra till strategiska möten med andra som arbetar med och ansvarar för integrering av tvärgående perspektiv (gränshinder, barn- och ungas rättigheter, jämställdhet, funktionshinder och hållbar utveckling).
- ställa krav på tillgänglighet då medel delas ut, till exempel till nordiska möten eller kulturarrangemang.

Nordens
välfärdscenter